

- нездатність держави-агресора контролювати стратегічно важливі сфери економіки, ефективно застосування механізму спеціальних обмежувальних заходів (санкцій);
- демонополізація та дерегуляція економіки, простота та покращення податкової системи, захист економічної конкуренції;
- розвиток оборонно-промислового комплексу як потужної високотехнологічної галузі економіки;
- використання іноземних інвестицій в основних сферах економіки, особливо в енергетичній і транспортній галузях, в якості засобу забезпечення національної безпеки;
- гарантія цілісності та збереження інфраструктури в кризових умовах, що становлять загрозу національній безпеці;
- юридичний захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб України, порушених Росією, в міжнародних інституціях;
- продуктивне використання коштів отриманих з бюджету, міжнародної економічної допомоги, активний контроль за станом державного боргу та здійснення дій щодо його зменшення;
- прозорість грошово-кредитної політики, регулювання та нормалізація банківської системи.

Уже зараз відбувається зростання дефіциту бюджету. Тому терміново стає потреба фінансової підтримки держави зі сторони наших міжнародних партнерів. Міністерство фінансів України зараз співпрацює з міжнародними організаціями щодо питань надання грошової допомоги. Світовий банк та країни-союзники створюють фонд допомоги для України. Велика кількість інших держав уже надали нам, або ж повідомили про готовність надати, безповоротну допомогу.

Одним із інструментів пом'якшення фінансових проблем та пожевлення економічної ситуації в країні є зовнішні запозичення [4]. Тому здатність України повністю виконати свої зобов'язання протягом наступних кількох років буде залежати від доступу до офіційного пільгового фінансування від міжнародних фінансових організацій та інших країн-партнерів.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (редакція від 24.11.2021 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України": Указ Президента України від 14.09.2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>
3. Актуальні проблеми зміцнення економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 16 квітня 2021 р.) / за заг. ред. В. С. Бліхара. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 184 с.
4. Skryl V.V., Shtepenko K.P. The Influence of Government Debt on the Financial Position of the State. *Економіка і регіон*. 2021. № 2 (81). С. 73-80.

УДК 336.02

Фурманчук О.С., к.е.н., доцент; Решотка І.В., студентка
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення фінансової стабільності економіки України є актуальним, як з теоретичної, так і з практичної точки зору, особливо в сучасних реаліях, де спостерігається

нестабільний розвиток економіки, що зумовлено рядом внутрішніх і зовнішніх факторів [4]. Сучасний світ характеризується посиленням напруження на фінансових ринках, що формує особливі виклики для забезпечення стійкості національних економік. Стійкістю фінансової системи країни можна вважати її здатність протистояти загрозам, адаптуватися до їх дії, безперебійно функціонувати до і під час кризи, а також швидко відновлюватися після кризи до бажаної рівноваги [2].

Україна зіткнулася із загостренням зовнішніх ризиків, пов'язаних із різким зростанням мінливості глобальної економіки, яке спостерігалось у першому півріччі 2020 року в умовах поширення пандемії COVID-19, що, на думку багатьох експертів, робить високо ймовірним розростання повномасштабної глобальної економічної кризи. Наразі триває агресія проти України, яка формує власні виклики щодо фінансової системи.

На сьогоднішній день в Україні у результаті введення воєнного стану склалася кризова ситуація у виробничій та соціальній сфері, фінансово-бюджетній та банківській системах, зокрема, зниження виробництва, зростання безробіття, загострення соціальної напруги, значний державний борг та дефіцит державного бюджету, зниження діяльності банківських установ, інфляція та ін. Війна актуалізує умовні зобов'язання держави з підтримки оборони країни, безпечного існування її громадян, функціонування національного бізнесу, що потребує додаткових витрат державного бюджету.

В умовах воєнної економіки можливості Уряду фінансувати потреби державного бюджету за рахунок податкових доходів об'єктивно обмежуються внаслідок фізичного руйнування виробничого потенціалу економіки та знищення її трудових ресурсів. Тому структура джерел зміщується на користь позик та міжнародної допомоги країн-партнерів і міжнародних організацій, підвищується частка грантів. Частину потреб доводиться фінансувати за рахунок монетизації державного боргу. Потенційно вагомим новим джерелом ресурсів державного бюджету України в майбутньому мають стати конфісковані активи та репарації від РФ. З початку війни Уряд покрив 50% своїх додаткових потреб за рахунок зовнішніх позик і грантів, 45% — за рахунок викупу державних облігацій Центральним банком і лише 5% — за рахунок позик комерційних банків України [3].

Відкрите вторгнення російських окупаційних військ в Україну створює загрози економічній безпеці не тільки цих обох країн, але й країн, які приймають ті чи інші рішення на підтримку однієї чи іншої сторони. На першій декаді війни економічні збитки України сягали 120–150 млрд. дол. США, станом на сьогоднішній день після знищення цивільної інфраструктури втрати України сягають біля 500 млрд. дол. США.

Основними міжнародними фінансовими організаціями (МФО), які є кредиторами України є Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Діяльність МВФ та Світового банку в Україні відображає цілу низку важливих аспектів та особливостей політичних дій цих інститутів. Можна сказати, що без значних кредитів, наданих міжнародними фінансовими інститутами, новий політичний режим, який виник в Україні після перевороту в лютому 2014 р., не утримався б при владі через державний дефолт і пов'язані з ним серйозні соціальні потрясіння [1].

Міжнародні організації та країни-партнери взяли зобов'язання із виділення значних обсягів фінансування на зміцнення обороноздатності, підтримання економіки України та гуманітарні питання. За оцінками Національного банку, сумарно міжнародна фінансова, технічна та гуманітарна підтримка сягне понад 15 млрд. дол. США в еквіваленті, з них більше 5 млрд. дол. – безпосередньо до бюджету. Оперативно відреагувала група Світового банку та очікується фінансування від МВФ. Надання Україні кредиту МВФ стало унікальною подією історії Фонду; ніколи раніше МВФ не виділяв фінансування країнам, які перебувають у стані відкритого внутрішнього збройного конфлікту. Це суперечить внутрішнім правилам організації, так як існує небезпека, що отримані країною-позичальником гроші будуть спрямовані на фінансування воєнних дій, що, по суті, відбувається в Україні. Для аналізу економічного стану, можливостей та передвоєнних

реалій України доцільно розглянути динаміку показників за двох часових проміжків: з 2000–2013 рр. та 2014–2021 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз стану України після окупації частин територій Луганської, Донецької областей, АРК

№	Вихідні дані	Середнє за 2000–2013рр.	Середнє за 2014–2021рр.
1	Чисельність населення, млн. чол.	47,01	42,66
2	Чисельність ЗС, тис. чол.	262,21	243,93
3	Розмір номінального ВВП, млрд. дол.	108,75	128,89
4	Витрати на оборону	1,99	4,20
5	Розмір ВВП по ППС, дол.	272,35	367,68
6	Середньорічний курс грн./дол	6,21	24,14
7	Обсяг експорту, млрд. дол.	42,31	46,28
8	Обсяг імпорту, млрд. дол.	49,56	42,82
9	Обсяг державного боргу, млрд. дол.	37,70	79,14
10	Імпорт від обсягу ВВП, %	45,02	34,56
11	Експорт від обсягу ВВП, %	40,58	35,92
12	Відношення витрат на оборону від ВВП	1,90	3,22
13	Обсяг імпорту, млрд. дол.	49,56	42,82
14	Обсяг державного боргу, млрд. дол.	37,70	79,14

Під час оцінювання економічного стану треба обов'язково взяти до уваги економічні та політичні втрати України від окупації частин територій Луганської, Донецької областей та АРК, що вже несуть у собі втрати туристичного, експортного, промислового характеру.

Проведений аналіз свідчить про те, що економічний стан України, що опинилась під тиском військової агресії з боку Росії оцінюють як «середньої тяжкості». ВВП падає через різке зниження виробництва та торгівлі, курс регулюється Національним банком України, нові кредити майже не видаються банками. Варто також відмітити роботу банківської системи в період воєнного стану адже саме вона є кровоносною системою економіки. Перш за все, банки забезпечують платежі населення та бізнесу. По-друге, вільні кошти бізнесу та значна частка заощаджень населення зберігаються на рахунках у банках[2].

Україна після початку військової агресії з боку РФ постійно отримує фінансову допомогу від урядів – Світового банку, ЄБРР та МВФ. Загальна сума траншів від зазначених інституцій становить 4,325 млрд. дол. Частково це грантова допомога, яку Україна не повертатиме. Але більша частина – кредити з мінімальними відсотками, які Україна погашатиме після завершення війни.

Список використаних джерел

- 1 Мірненко В.І., Ткач І.М., Рихтюк В.Л. Воєнна економіка : підручник Київ : НУОУ, 2019. 332 с.
2. Савельєв А., Запара Д., Новіченко С., Деменко М., Доска О., Третяк В., Власов А. Структура інформаційно-розрахункової системи підтримки прийняття рішення «Аргумент – 2021». *InterConf*. 2021. № 49. С. 631–642.
3. Основні методологічні аспекти воєнно-економічного забезпечення обороноздатності держави: теорія та практика. *Системи обробки інформації: наук.-тех. журн.* Харків: ХНУПС, 2019. № 3(51). С. 165–175.
4. Analysis of Threats Spread of Ukraine Financial Security in a Pandemic / S.V. Onyshchenko, O.A. Maslii, Ye.S. Kalenichenko, M.M. Kotelevets. *Economics and Region*. 2020. № 4 (79). P. 85-94.